

Летапіс ваеннай пары. “Звязда” 40-х гг. у даследаванні М.Е. Дастанкі

“Газета “Звязда” – старэйшая бальшавіцкая газета ў Беларусі. Яна нарадзілася ў дні бурных падзей, якія папярэднічалі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, калі наша партыя на чале з У.І.Леніным збірала рэвалюцыйныя сілы для рашучага штурму капіталізму”. Гэтымі словамі пачынаецца кніга М. Е. Дастанкі “Газета “Звязда” ў гады Вялікай Айчыннай вайны”. Яна выйшла ў 1970 годзе і, безумоўна, у нечым страціла сваю актуальнасць сёння. Аднак, па сутнасці, гэта адзінае паўнаважнае навуковае даследаванне газеты, але за вельмі невялікі перыяд. Безумоўна, пра “Звязду” пішуць, газету помняць, з задавальненнем чытаюць, але, на жаль, яна так і засталася па-за ўвагай беларускіх вучоных.

Мікалай Еўкавіч Дастанка – равеснік “Звязды”. Магчыма і невыпадкова ён звязаў лёс з беларускай журналістыкай. У 1935 годзе прыйшоў працаваць у Любанскую райгазету. Спачатку літсупрацоўнікам, потым загадчыкам аддзела, адказным сакратаром. У гады Вялікай Айчыннай вайны, кіруючы падпольнай партыйна-касамольскай групай, рэдагаваў партызанскія лістоўкі, быў рэдактарам Слуцкай падпольнай газеты “Народны мсцівец”.

Пасля заканчэння вайны Дастанка М.Е. працягваў актыўна працаваць у журналістыцы. Ён стаў рэдактарам Вяцкай раённай газеты, намеснікам рэдактара Бабруйскай абласной газеты, рэдактарам “Чырвонай змены”, “Настаўніцкай газеты”, уласным карэспандэнтам газеты “Известия” на БССР.

У перыядычным друку шмат яго публіцыстычных артыкулаў і навуковых прац. Ён быў даследчыкам гісторыі беларускага друку, гісторыі і тэорыі тэлебачання і радыё. У 1967 годзе ў Маскве М.Е.Дастанка абараніў кандыдацкую дысертацыю на суісканне вучонай ступені кандыдата гістарычных навук, у 1969 г. атрымаў званне дацэнта. З 1967 па 1975 гг. загадваў кафедрай тэорыі і практыкі радыё і тэлебачання на факультэце журналістыкі БДУ. Значны вопыт навуковай і практычнай журналісцкай дзейнасці прадставіў вучонаму магчымасць напісаць выдатную кнігу пра галоўную беларускую газету.

Вялікая Айчынная вайна значна змяніла жыццё савецкіх людзей і, безумоўна, умовы працы і задачы перыядычнага друку. Першы ваенны нумар газеты за 22 чэрвеня 1941 года выйшаў з мірнай інфармацыяй. Так, “Звязда” ў № 146 расказвала чытачам, як БДУ рыхтуецца да святкавання свайго 20-гадовага юбілею. Урачыстасці павінны былі пачацца 24 чэрвеня навуковай сесіяй БДУ. У гэтыя дні ў Мінску праходзілі гастролі МХАТ імя Горкага. Людзі асэнсоўвалі новыя прынцыпы гаспадарання (артыкул “Шэсць

сталінскіх умоў перамогі”). Успявалася героіка калгаснай працы на квітнеючых палях і сенажацях, дзе некалі былі балоты.

На былых балотах людзі
Дружна сеюць і аруць.
Рунь пакрыла ўсе палеткі, --
Проста хораша зірнуць.

Дзякуй, дзякуй, родны Сталін,
Што нам добра стала жыць,
Тваё імя дарагое
У сэрцы кожнага ляжыць.

Наступны нумар “Звязды” быў іншым. Ён выйшаў у панядзелак 23 чэрвеня. Усяго толькі на дзвюх старонках. Газету адкрывала выступленне па радыё намесніка Старшыні СНК Саюза ССР і Народнага Камісара замежных спраў В.М. Молатава. Тут жа былі надрукаваны першыя ваенныя законы: “Аб мабілізацыі ваеннаабавязаных”, “Аб ваенным становішчы”, “Аб ваенных трыбуналах”. Уражваюць загаловамі газетных артыкулаў: “Нястомна каваць абаронную магутнасць Радзімы”, “Сцерці з твару зямлі нямецкі фашызм”, “Будзем пільнымі”, “У поўнай баявой гатоўнасці”, “Перамога будзе за намі”, “Будзем біць без літасці”, “За радзіму, за Сталіна!” І вершы сталі іншымі:

Дык чуйце, народы: у паход на бандыта!
На меч перакуйце ваш плуг.
Захочам, і Гітлер, як пёс, будзе біты –
Шалёнага пса – на ланцуг! (Я.Колас)

Так, газета перабудавала свой змест на ваенны лад. Пачала працаваць па-іншаму. Гартаючы зараз гэтыя старонкі, адчуваеш, безумоўна, моцны прапагандысцкі ціск. З другога боку, уражвае той здаровы аптымізм, з якім журналісты выконваюць сваю працу, каб забяспечыць спакой насельніцтва і веру ў перамогу над фашызмам. Няма ні кроплі сумнення, што наша Чырвоная Армія самая магутная, наша баявая тэхніка самая дасканалая і лепшая. Гэта пазней сучасныя гісторыкі напішуць “праўду аб вайне”, чым закрануць гонар пакалення, якое перамагло фашызм.

Гартаючы старонкі “Звязды” ваеннай пары, сапраўды адчуваеш дух часу. Узнікае пачуццё павагі да ідэалаў мінулага. Магчыма таму, што наша пакаленне страціла свае ідэалы, не знайшло новых, нечага шукае ў гісторыі, спрабуючы адкрыць менавіта не лепшыя яе старонкі. А вучыцца неабходна засвойваючы толькі пазітыўнае.

З такой пазіцыі можна ахарактарызаваць кнігу М.Е. Дастанкі “Газета “Звязда” ў гады Вялікай Айчыннай вайны”. У ёй аўтар на вялікім фактычным і дакументальным

матэрыяле глыбока патрыятычна аналізуе дзейнасць газеты з першых дзён вайны да яе пераможнага завяршэння. “Звязда” “ўзнімала беларускі народ на свяшчэнную вайну супраць гітлераўскіх войск”, “была магутнай зброяй Кампартыі Беларусі ў разгортванні ўсенароднага партызанскага руху і правафланговай падпольнага бальшавіцкага друку”, “натхняла партызан на барацьбу з ворагам”, “клікала беларускі народ помсціць гітлераўскім разбойнікам”, “выкрывала злачынныя ваенныя, палітычна-ідэалагічныя і гаспадарча-эканамічныя правакацыі гітлераўскіх захопнікаў”, “мабілізавала працоўных Беларусі на пераможнае завяршэнне Вялікай Айчыннай вайны”, “ўзнімала беларускі народ на аднаўленне і далейшае развіццё разбуранай ворагам народнай гаспадаркі рэспублікі”, “змагалася з ідэалагічнымі вынікамі вырожай акупацыі”. І перамагла разам з усім беларускім народам у самай страшэннай і крывапралітнай вайне.

У савецкія часы, калі камуністычная партыя рашуча накіроўвала народныя масы да перамогі камунізму, людзі жылі па ленінскіх прынцыпах, давяралі сваёй газеце і смела глядзелі ў заўтрашні дзень. Сёння шмат меркаванняў і поглядаў адносна былых гістарычных падзей. Аднак ніхто і ніколі не зможа аспрэчыць адну ісціну: у самыя найскладанейшыя перыяды нашай гісторыі газета “Звязда” заўсёды была з чытачом, жыла і працавала для яго, у імя яго. Менавіта таму яна і сёння застаецца адным з самых лепшых беларускіх выданняў.

Ужо 90 год “Звязда” з гонарам выконвае сваё прызначэнне – прыходзіць у кожны дом надзейным дарадцай, мудрым суб’яднікам. Вучыць дабру, спагадлівасці, дапамагае ў складаных хвілінах.

Гартаючы старонкі “Звязды”, кнігі пра яе, можна многаму навучыцца сёння. Ва ўсе часы патрыятызм, любоў і павага да свайго народа, да кожнага чалавека, які жыве на гэтай зямлі, былі галоўнымі тэмамі матэрыялаў газеты.